

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstuen
0301 OSLO

Oslo, 30. november 2004

Im q:\kwl\31240000 Brev NVE 301104
e-mail: karl.wahl-larsen@bwjus.no

Deres ref.: NVE 200302559-38 rs/kca.

KLAGE TIL OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ga den 07.10.2004 Øvre Eiker Energi AS tillatelse til regulering og uttak av vann fra Eikern til kraftproduksjon og vannforsyning. Klagerne har fått forlenget klagefrist til 30.11.2004.

På vegne av 13 samarbeidende foreninger, Frognes Vel, Naturvernforbundet i Øvre Eiker, Sundhaugens Venner, Eikern fiskevernforening, Eiker Båtforening, Vestfosselva Grunneierlag, Fossesholm Herregård, Stiftelsen Gamle Eidsfoss, Eidsfoss småbåtutvalg, Hokksund Padleklubb, Norges Ornitologisk Forening - Øvre Eiker lokallag, Eikern Turisttrafikk BA, og Eikervassdraget Interessentlag (heretter forkortet EVI) påklages herved vedtaket til Olje- og energidepartementet.

1. Bakgrunnen for konsesjonsvedtaket.

Øvre Eiker Energi AS har fra tidligere tillatelse til å drive kraftproduksjon med vann som tas ut fra Eikern. Øvre Eiker Energi AS vil imidlertid inngå avtale med Øvre Eiker kommune, Vestfold Interkommunale Vannverk (VIV) og Glitrevannverket om et samarbeid slik at det også kan tas ut drikkevann fra Eikern. VIV bygger ledning for å kunne forsyne kommuner i Vestfold med vann fra Eikern og er snart ferdig med dette arbeid.

Den meddelte konsesjon er basert på at dette samarbeid skal finne sted.

2. Bakgrunn for klagen

Etter klagernes vurdering er den interesseavveining som er foretatt mellom berørte partsinteresser og det omsøkte vannuttak i Konsesjonstillatelsen av 7. oktober 2004, ikke tilfredsstillende. Konsesjonssøker hadde ved sin uttalelse til innkommende høringsuttalelser hatt mulighet til å ta høyde for mange av de rammebetingelser som seinere konsesjonsvedtak 7. oktober 2004 fastsatte. Det ble ikke foretatt nye simuleringer som ville avklart disse forholdene. Begrunnelsen for konsesjonstillatelsen som bygger på søknadens utredninger gir derfor et annerledes og feilaktig bilde av situasjonen som vil oppstå i vassdraget. Skjevheten kommer spesielt til uttrykk i Vestfosselva som sommertid vil få dramatisk redusert vannføring med de følger dette har for miljøet i og langs elva, og derved for allmene og private interesser.

Klagen bygger på utført simulering datert 12.11.2004 fra NIVA (simulering MB-10) som i sin helhet baserer seg på konsesjonsbetingelsene.

3. Klagen gjelder følgende punkter :

3.1. Minstevannføring i Vestfosselva.

Da EVI mottok konsesjonstillatelsen av 7. oktober 2004 ble denne sammenholdt med tidligere simulering på 450 l/s (MB-8). Ut fra dette så man behovet for å få kjørt en simulering på 600 l/s med konsesjonens betingelser. EVI har nå fått kjørt en slik simulering fra NIVA (MB-10).

Bilag 1 : Simulering sist oppdatert 12.11.2004 fra NIVA.

Simuleringen er gjort på de i konsesjonsvedtaket fastsatte vilkår, men for øvrig etter samme modell som de tidligere simuleringer. Det kan derfor foretas sammenligninger med disse.

Alle simuleringer er utført med forutsetning at det kjøres minst 1,3 m³/s i Vestfosselva uansett tilsig.

Resultatet av simuleringen MB 10 viser at de fastsatte reguleringshøyder er tilstrekkelige til å ivareta hensynet til naturreservatet i Fiskumvannet, idet man ikke får større synk enn 13 cm i tiden 5. mai til 10. juli. Båttrafikken og friluftsliv synes ivaretatt. Også vedrørende storørretstammens gytemuligheter, hvor en bør tilstrebe kotehøyde 18,40 fra 15. oktober til 15. november, viser simuleringen at dette synes ivaretatt gjennom høy vannstand.

Derimot viser simuleringen på 600 l/s (MB-10) at Vestfosselva i normalår vil få minstevannføring i hele 81 døgn pr. år, hvorav 63 døgn i sommermånedene juni - august. Dagens situasjon for et normalår er 42 døgn med minstevannføring på årsbasis og 26 døgn i sommermånedene juni - august. Dette er mer enn en fordobling i forhold til forutsetningene for konsesjonsvedtaket, jf. begrunnelsen til vedtaket side 73, og uforenlig med det hensyn NVE har sluttet seg til på side 76 nederst hvor det uttales at det er ”*viktig at denne lave vannføring ikke opprettholdes over lang tid.*”

Sammenholder man dette med tilsigssituasjonen om sommeren, ser man at konsesjonens bestemmelse om at konsesjonæren ikke skal være pliktig til å slippe mer vann i Vestfosselva enn tilsiget, kan medføre tilnærmet tørr elv i inntil 50 dager i sommermånedene hvor tilsiget er mindre enn 1,3 m³/sek (beregnet av NIVA).

Konsesjonen av 1983 har unntak for slipping av minstevannføring på 1,3 m³/sek. kun hvis det ikke er tilsig. Det er en felles oppfatning at denne bestemmelsen er relatert til Eikerns nedtappede magasin, dvs. laveste kotehøyde for naturlig utløp. Det har heller aldri blitt praktisert mindre utslipp enn 1,3 m³, noe som bekrefter denne oppfatning. Konsesjonstillatelsen av 7. oktober 2004 heiser tilsvarende unntak for slipping av 1,3 m³/sek. til en magasinshøyde på sommeren til kote 18,30.

Å knytte vilkår til tilsigssituasjonen er også uheldig fordi det i praksis er umulig å måle tilsiget. Drikkevannsuttaget kompliserer kontrollen med dette ytterligere. Også av denne grunn er det nødvendig å fastsette hvor mye vann som skal gå i Vestfosselva uavhengig av tilsig.

I konsesjonen av 1983 legges det grunn at 500 l/s kan benyttes til jordbruksvanning og 800 l/s skal dekke vannføring i Vestfosselva. Dagens kjøring av kraftstasjonen har til nå ikke medført vannføringer i Vestfosselva mindre enn 1,3 m³/sek. Alle nåværende driftsforhold i Vestfosselva er etter 22 års konsesjonsdrift tilpasset en vannføring på minst 1,3 m³/s. Endringer i disse sedvanelige driftsforhold og som åpenbart skaper ulemper for allmenne interesser kan ikke uten videre være tillatt selv om en gammel konsesjon gir hjemmel til dette jfr. argumentasjonen i NVEs merknader til vilkårene (Konsesjonstillatelsen side 79). Dersom tilsigsklausulen skal gjøres gjeldende må denne relateres til LRV. Her må konsesjontillatelsen av 7. oktober 2004 endres hvis erstatningskrav skal unngås.

Når det gjelder periode med minstevannføring i Vestfosselva ber klagerne konsesjonsmyndigheten å kontakte NIVA og få gjennomført simuleringer for

å avklare hvilke muligheter som finnes for å redusere antall dager med minstevannføring i Vestfosselva til et antall som samsvarer med Konesjonstillatelsen av 7. oktober 2004 side 73 og side 76.

Disse konklusjonene må enten nedfelles i konsesjonsvedtak eller bindende tappestrategi.

Klagerne gjør oppmerksom på at NIVA i simulering MB-10 viser at med samme tappestrategi som i MB-8 er det 65 dager med minstevannføring i middelåret, 32 dager om sommeren, mot simulert konsesjonsbetingelser (MB-10) som gir 81 og 63 om sommeren. Dette viser at det gis muligheter til å optimalisere manøvrering av vassdraget.

Det gjøres gjeldende at på denne bakgrunn er helt nødvendig å ta inn et konsesjonsvilkår som pålegger konsesjonæren å tappe minst 1,3 m³/s som minstevannføring uansett tilsig.

Om det er nødvendig å justere konsesjonsbestemmelsene for å kunne oppfylle ovenstående krav, er klagerne beredt til å diskutere en slik justering.

3.2. Forsyningsområdet.

Det er i tillatelsen ikke satt noen begrensninger med hensyn til hvilke områder som skal/kan forsynes med vann fra Eikern. Både konsekvensutredningene og konsesjonssøknaden er imidlertid basert på at forsyningen skal begrenses til de områder som hører under vannverkens forsyningsområder. Dette krever EVI tatt inn som konsesjonsvilkår, slik at man avskjærer fremtidige utvidelser. EVI er av den oppfatning at det tillatte uttak av vann fra Eikern er mer enn hva Eikern kan tåle, og det vil derfor uansett være av betydning å begrense forsyningsområdet slik at vannverkens behov ikke til enhver tid tilsier uttak opp mot de maksimalt tillatte mengder.

Dertil gjøres gjeldende at det bør fastsettes som uttrykkelig vilkår at Glitrevannverket ikke skal kunne ta vann fra Eikern. Dette synes å være en forutsetning for konsesjonen, ved at vannuttaket er begrenset til 360.000 m³ pr. uke. Det vil da ikke være mulig å få tatt ut vann til Glitrevannverket i et slikt omfang at investeringer med ledningsbygging mv. lar seg forsvare. I og med at konsesjonen bygger på en slik forutsetning, bør det også sies i klartekst i tillatelsen at det ikke skal tas vann til Glitrevannverkets forsyningsområde fra Eikern.

3.3. Alminnelig vannforsyning.

Øvre Eiker Energi har søkt om og fått tillatelse til uttak av vann til kraftproduksjon og vannforsyning. Begrepet ”vannforsyning” antas brukt på samme måte som i søknaden, dvs. at det er gitt tillatelse til uttak av vann til alminnelig vannforsyning.

All argumentasjon fra konsesjonssøkerens side har imidlertid vært knyttet til behovet for drikkevann, og det er behovet for drikkevann som også har vært motiverende for at EVIs argumentasjon. Tillatelsen må derfor begrenses til drikkevannsforsyning, og det bør sies i klartekst i konsesjonsvilkårene at uttak av vann til jordvanning eller annen kommersiell utnyttelse som salg av vann i emballasje mv., ikke er tillatt.

Jordvanning vil hovedsaklig skje i månedene juni og juli. Om dette vannuttaket er beskjedent på årsbasis vil det i den aktuelle periode kunne bli en vesentlig del av totaluttaket. Dette skjer samtidig med at Vestfold har størst vannbehov, tilsiget til vassdraget er minst og det er lange perioder med minstevannføring i Vestfosselva. Et slikt uttak av vann vil lett føre til en konkurransesituasjon hvor grunneiere langs Eikernvassdraget som enten selv har rett til å ta vann til forskjellige formål, herunder jordvanning, og også bakenforliggende eiendommer som har eller kan få avtalefestet rett til det samme, kan få redusert sine muligheter til slikt vannuttak som følge av vannverkens uttak gjennom forsyningsledningen. Dette er for klagerne helt uakseptabelt.

Subsidiært gjøres gjeldende at det i hvert fall må inntas betingelser i konsesjonen som fastslår at grunneiere med mulighet for å ta vann fra Eikern i knapphetssituasjoner skal være prioritert foran VIVs uttak av vann fra Eikern. Dette vil innebære at VIV i tilfeller hvor knapphet kan medføre problemer med miljø eller overholdelse av konsesjonsvilkårene må være forpliktet til å redusere og om nødvendig stanse vannuttaket fra Eikern (ved å øke vannuttaket tilsvarende fra Farris) slik at grunneiere og andre med rett til vannuttak fra Eikern ikke behøver å begrense sitt uttak verken i dag eller i fremtiden..

3.4. Flomtapping

Det har i lengre tid vært enighet mellom partene om at det bør startes flomtapping på kote 18,85, slik at de siste 15 cm opp mot HRV 19,00 bare skal brukes til flomdemping. Dette er ikke kommet med i konsesjonen. EVI ber inntatt som vilkår at flomtapping skal starte på kote 18,85.

3.5. **Vannuttak ved planlagt vedlikehold.**

I tillatelsens punkt 2 er det åpnet for et uttak på inntil 1.400 l/sek. over en periode på seks måneder i forbindelse med planlagt vedlikehold på vannverket. Klagerne kan vanskelig se at det er behov for en så stor økning av uttaket over en så lang periode. Den situasjon man tar sikte på, er planlagt vedlikehold, og dette må da kunne tilrettelegges slik at man ikke behøver overstige 900 l/sek. dersom uttaket skal gå over så vidt lang tid som seks måneder. VIVs behov for vann i en slik periode er 900 l/sek. Det må også inntas som vilkår at slikt planlagt vedlikehold legges til de tider av året hvor knappheten på vann er minst.

3.6. **Vannuttak i kriseforsyning**

Heller ikke det maksimale vannuttak i krisesituasjoner bør settes så høyt som angitt i punkt 2. Det er her angitt et maksimalt vannuttak på 2.400 l/sek. i inntil én uke. Forholdet er imidlertid at dette langt overstiger VIVs behov, og vil heller ikke kunne uttas på grunn av kapasitetsbegrensningen i VIVs uttaksledning. For at ikke vannmengden skal bli stående som en ”åpning” for at Glitrevannverket senere får koble seg på, krever EVI at maksimalt vannuttak begrenses overensstemmende med kapasiteten på VIVs ledning, dvs. 1.200 l/sek som også er VIVs behov. Dette bør sies uttrykkelig i tillatelsen.

3.7. **Vedlikeholdsplikt / Mudring.**

Situasjonen for Vestfosselva og Loeselva er usikker. Dersom Vestfosselva eller Loeselva som følge av ny manøvrering gror igjen (i motsetning til beskrivelsen i NIVA-rapport LNR 4504-2002 og 4507-2002 som ligger til grunn for konsekvensutredningen for vannuttaket) skal konsesjonæren forplikte seg til å foreta nødvendig vedlikehold / mudring i elvene. Det er mulig at dette i tillatelsen er ment ivaretatt under punkt 6, men konsesjonsvilkårene bør på dette punkt presiseres. Således bør ordene ”i størst mulig grad” tas ut i punkt 6 a og d slik at det fremgår at de naturlige livsbetingelsene for fisk og annet dyreliv skal opprettholdes. På samme måte bør ordet ”reduseres” erstattes av ordet ”unngås” i punkt 6 litra c for å unngå senere diskusjoner om skjønnsmessig angitte kriterier.

3.8. **Eikernfond.**

I den avtale om dannelsen av EVIKS som lå ved konsesjonssøknaden har konsesjonæren forpliktet seg til å medvirke til at det dannes et fond som kan benyttes til miljøforebyggende tiltak mv. Det bør angis i konsesjonen både

hvilken grunnkapital som fondet skal etableres med, hvilket bidrag konsesjonæren skal tilføre fondet pr. m³ uttatt vann, samt at grunneierne bør være representert i fondets styre.

4. Oppsummering.

EVI ber konsesjonen endret i samsvar med nedenstående punkter:

- 4.1. Det settes som konsesjonsvilkår at det må etableres manøvreringsmekanismer slik at det ikke slippes mindre enn 1,3 m³/sek. vann i Vestfosselva, uansett tilsig til Eikern / Fiskumvannet over LRV.
- 4.2. Det settes som konsesjonsvilkår at uttaket kan bare benyttes til drikkevannsforsyning innen VIVs og vannverket til Øvre Eiker kommunes forsyningsområder slik disse er på tidspunktet for konsesjonen. Glitrevannverkets forsyningsområde skal ikke betjenes med vann fra Eikern.
- 4.3. Det settes som konsesjonsvilkår at salg av vann fra ledningen i emballasje eller til jordvanning m.v. ikke er tillatt.
- 4.4. Det settes som konsesjonsvilkår at flomtapping skal begynne ved kote 18,85.
- 4.5. Det settes som konsesjonsvilkår at vannuttak i forbindelse med planlagt vedlikehold tillates med inntil 900 l/s i inntil 6 måneder i en tid på året der dette medfører minst problemer.
- 4.6. Det settes som konsesjonsvilkår at vannuttak i krisesituasjoner tillates med inntil 1200 l/s i inntil en uke.
- 4.7. Det settes som konsesjonsvilkår at konsesjonæren om nødvendig er forpliktet å vedlikeholde / mudre Vestfosselva og Loeselva for å forhindre gjengroing av disse.
- 4.8. Det settes som konsesjonsvilkår at konsesjonæren pålegges å opprette et Eikern-fond.

Konsekvensen av de uttaksregler som klagerne ber fastsatt vil i knapphetsperioder kunne være at VIVs vannuttak fra Eikern må reduseres eller i verste fall stoppes. Det innebærer i praksis at VIV vil måtte øke uttaket fra Farris i slike situasjoner. Så vidt klagerne forstår er VIV forberedt på å kunne imøtekomme dette.

5. Oppsettende virkning

Klagerne er inneforstått med at konsesjonssøker ønsker tillatelse til vannuttak raskt. Situasjonen for Vestfosselva er imidlertid, med den tillatelse som foreligger, såpass bekymringsfull at klagerne ber om at klagen gis oppsettende virkning. Alternativt at konsesjonsmyndigheten pålegger en bindende tappestrategi som ivaretar elva inntil klagen er avgjort, dersom det ikke oppnås frivillig avtale mellom partene.

6. Videre saksbehandling.

Jeg ber om å bli holdt orientert om videre behandling av klagen og å få tilsendt kopi av eventuelle bemerkninger som måtte innkomme til denne.

Er det spørsmål vedrørende klagen eller forutsetningene for denne, kan disse rettes hit og jeg skal i så fall besørge dem besvart.

Med vennlig hilsen
BJERKNES WAHL-LARSEN ANS

Karl Wahl-Larsen

Vedlegg:
Simulering fra NIVA